

Een gezamenlijk maatschappelijk belang

Meer opleidingsplaatsen mede dankzij gemeentelijke hulp

Tekst: Martijn de Graaff

De landelijke overheid geeft een tegemoetkoming in de kosten van de inrichting van opleidingsplaatsen middels een staffelsysteem. Voor bijvoorbeeld de staffel 60 tot en met 139 plaatsen krijgt een school 200.000 euro (ongeacht of er bijvoorbeeld 70 of 120 studenten zijn). Het systeem heeft als effect dat hoe meer studenten je als school binnen een staffel hebt, hoe minder financiering je per plaats krijgt. De hoogste staffel is 380 of meer, zonder bovengrens. De Opleidingsschool Rotterdam (OSR) liep een aantal jaar geleden tegen die grens aan, omdat de ambitie veel hoger lag. De gemeente Rotterdam stak de helpende hand toe.

Het concept opleidingsschool heeft een lange traditie in Rotterdam. In het begin van dit decennium bestonden er al twee opleidingsscholen: PDS Rijnmond en Samenscholing.nu. Voorzitter van de PDS-stuurgroep, en nu van de OSR, is Rob Fens, tevens voorzitter van de Wolfert van Borselen Scholengroep. Hij had een sterke motivatie om nieuwe docenten op een goede manier

op te leiden. "We zagen het lerarentekort aankomen en wilden pro-actief zijn. Op het moment dat de nood aan de man is wil je niet beginnen met het probleem op te lossen. Daarnaast hebben veel van onze scholen een eigen profiel, zoals Dalton en TTO. Dat betekent dat aankomend docenten, naast het reguliere programma, ook moeten leren wat de uitgangspunten zijn van dat type onderwijs en wat dat betekent voor het lesgeven. Ook maakten we een behoorlijke groei door, nieuwe docenten waren dus nodig. Daarom waren we er al in 2000 van overtuigd dat we zelf moesten gaan opleiden, specifiek voor onze scholen."

Rond 2010 werd - in overleg met het ministerie van OCW - besloten de twee opleidingsscholen samen te voegen tot de huidige OSR. Het doel was en is om zoveel mogelijk Rotterdamse onderwijsstichtingen te laten aansluiten en het opleiden van aankomende docenten centraal te regelen. Gert Kruit, eerder projectcoördinator van Samenscholing.nu, werd aangesteld als programmaleider. Hij zorgt voor de beleidsvoorbereidingen van de stuurgroep, ondersteunt

Rob Fens

Kennismaken, -nemen en -delen

Platform
Samen Opleiden &
Professionaliseren

de partnerscholen en houdt de voortgang en kwaliteit van de opleidingen in de gaten. “Op dit moment doen er drie lerarenopleidingen en tien onderwijsstichtingen mee, samen meer dan 60 locaties in Groot-Rotterdam. Per 1 augustus 2019 zijn ROC Albeda en STC Group toegetreden tot de OSR. En zes eenpitters hebben zich verenigd om samen mee te gaan doen. We willen zoveel mogelijk scholen laten meedoen om gezamenlijk de kwaliteit en diversiteit van de opleidingen zeker te stellen. Leerlingen hebben de beste docenten nodig om zich te kunnen ontwikkelen. En waar gebeurt dat proces? In de school, dus daar zal ook een groot deel van de opleiding moeten plaatsvinden. Op dit moment zitten we op zo’n 400 opleidingsplaatsen per jaar, onze ambitie is 600.”

“Het staffelsysteem is dan een knelpunt”, vult Fens aan. “In de regio Den Haag zijn vier aparte opleidingscholen, juist om dit probleem op te lossen. Dat is iets wat we niet wilden. Aan de samenstelling van de OSR ligt een rapport van de VO-raad ten grondslag, met drie scenario’s, onder andere meerdere opleidingscholen. We zagen veel meer in het scenario van één opleidingschool. Zoals Gert al zei, het gaat om de kwaliteit die je gezamenlijk kunt bieden. Maar ook om commitment. Opleiden vraagt een financieel offer, niet alle scholen kunnen dat opbrengen. Juist door het gezamenlijk te doen kun je een behoorlijke dekkingsgraad bereiken. Het is een simpele economische redenering: de markt vraagt meer leraren, maar je moet jezelf beperken om financiële redenen. Toen zijn we met de gemeente gaan praten: kunnen jullie ons helpen?”

Samen opleiden

De gemeente en het onderwijsveld werken al een tijd samen aan een Rotterdamse aanpak lerarentekort. Fatima Belcaïd is als beleidsadviseur voortgezet onderwijs vanaf het begin betrokken bij de samenwerking. “We hebben vier actielijnen als het gaat om de Rotterdamse aanpak leraren: het vergroten van de instroom, het beperken van de uitstroom, het professionaliseren en binden van leraren, en het anders organiseren van het onderwijs. De vraag van de OSR draagt bij aan deze aanpak: we hebben immers allebei het maatschappelijk belang voor ogen. Vandaar deze samenwerking. We hadden wel een aantal wensen: probeer je zoveel mogelijk op de tekortvakken te richten en laat zoveel mogelijk besturen aansluiten. En zorg voor een goede ondersteuning binnen de deelnemende scholen.”

De wens van de gemeente om andere besturen te laten aan te sluiten bij de OSR werd bevestigd door een rondje die Belcaïd maakte langs alle Rotterdamse vo-besturen. De centrale vraag bij die gesprekken was: wat heb je nodig als het gaat om het lerarentekort? “Bij alle was er bijvoorbeeld de behoefte om op te leiden binnen de school, ook bij het mbo. Wij hebben de partijen en de OSR bij elkaar gebracht waarna Rob en Gert de gesprekken met de besturen hebben overgenomen. Als gemeente subsidiëren wij de OSR door ze een tegemoetkoming te geven om meer opleidingsplaatsen te creëren en om scholengroepen en

Fatima Belcaïd

besturen die toetreden tegemoet te komen in de kosten van het eerste jaar. Daardoor kan de OSR meer dan 380 plaatsen bieden.”

“Voor mij is zorg voor een goede ondersteuning een belangrijk onderdeel van het convenant dat we hebben gesloten”, zegt Kruit. “De uitdaging is het vergroten van het vermogen van scholen om studenten op te nemen. Je wilt dat aankomend docenten in een warm bad terecht komen en goed worden begeleid. Daar moet je je als school op inrichten. Die bewustwording moet er op alle niveaus zijn, daarom is de infrastructuur die we hebben opgebouwd zo belangrijk.” Op bestuursniveau fungeert de Bestuursraad. Daar worden vooral de kaders vastgesteld waarbinnen de opleidingsactiviteiten uitgevoerd worden. Verder houdt de Bestuursraad toezicht. “In de school zelf zijn opleidingscoördinatoren aangesteld. Zij zorgen voor de operationele invulling zoals het opstellen van jaarplannen, het regelen van opleidingsplekken, het aansturen van de werkbegeleiders en de afstemming met de schooldirectie. Daartussen fungeert als spil de Stuurgroep waarin eindverantwoordelijke schoolleiders en instituutdirecteuren een belangrijke rol spelen. Zij bewaken de afspraken en ondersteunen de opleidingscoördinatoren van de scholengroepen. Stel, er is bij een sectie wiskunde een vacature voor twaalf uur. Alleen, de student heeft conform OSR-afspraken acht uur gekregen. Als de sectie druk uitoefent op de coördinator, is het aan een directeur om te zeggen: nee, we doen het zoals afgesproken. Daarom zijn eindverantwoordelijk schoolleiders zo belangrijk. En daarom is ook goede communicatie essentieel.”

Een aantal jaar geleden werd de OSR gevisiteerd door Hobéon, in opdracht van de NVAO. Conclusie: niet alleen was de kwaliteit meer dan op peil, ook de opgebouwde infrastructuur tussen en binnen scholen werkt. “Er zijn zoveel mensen bij betrokken”, zegt Fens. “Dat betekent dat je iedereen met elkaar moet verbinden. Wat Hobéon bijvoorbeeld constateerde was dat iedereen op de hoogte was van wat wij beogen, wat onze doelen en aanpak zijn. Dat is niet vanzelfsprekend. Als je stabiele kwaliteit wilt, moet je dat organiseren. Coaches en opleiders doen hun werk binnen de afgesproken kaders. Zouden ze dat niet doen,

dan geeft iedereen zijn eigen invulling en dat gaat ten koste van de kwaliteit. De lerarenopleidingen van zowel hbo als wo besteden 40% van de opleidingstijd uit aan het voortgezet onderwijs. Wij borgen de kwaliteit, we checken of de kwaliteit wordt geleverd. Die moet op orde zijn, want hogescholen en universiteiten worden op hun beurt weer geaccrediteerd.”

Anders opleiden

De samenwerking met het onderwijs is voor de gemeente een belangrijk onderdeel van de aanpak Leraren. Samen met haar partners kijkt Rotterdam hoe werken in het onderwijs aantrekkelijker gemaakt kan worden. “De OSR en wij vinden elkaar niet alleen bij de aanpak voor het begeleiden van aankomend docenten”, vertelt Belcaïd. “We steunen ook het voortgezet onderwijs met het kijken naar een toekomstbestendig bevoegdheidsstelsel. We merkten in het rondje langs de besturen en in de gesprekken met de OSR dat er een grote behoefte is aan experimenten met anders opleiden en op een andere manier kijken naar bevoegdheden. We vinden allebei dat dat anders kan en dat de lerarenopleiding en het onderwijs hierin samen kunnen optrekken.”

“We hebben veel last van die bevoegdhedenstructuur”, vult Fens aan. “Waarom zou je als eerstegraads docent natuurkunde geen wiskunde in de onderbouw kunnen geven? We moeten veel meer over de grenzen van het vak kijken. En naar de toelatingscriteria voor lerarenopleidingen. In het buitenland wordt veel globaler met de inhoud van een studie omgegaan. Er zijn zoveel nieuwe studies waar wiskunde een grote rol speelt, terwijl de toelatingscriteria voor de lerarenopleiding wiskunde erg nauw zijn. Uiteraard moet je dit wel secuur doen, een diploma moet waarde hebben op de arbeidsmarkt.”

Fens is erg blij dat de OSR samen met de gemeente daarin richting OCW kan optrekken. Binnen de opleidingsschool wordt ook geëxperimenteerd. “We zien bijvoorbeeld dat 50% van de eerstejaars aan een lerarenopleiding uitvalt, dat wordt gezien als een gegeven. Ik zie dat als een enorm verlies

Kennismaken, -nemen en -delen

voor het onderwijs. Wij bieden nu een slanker kennismakingstraject in het eerste jaar, maar wel diverser zodat studenten kennismaken met verschillende onderwijsvormen. Het mes snijdt aan twee kanten: studenten krijgen een waardevol jaar waarin ze het onderwijs ontdekken en wat ze zelf willen. En de scholen hoeven geen zware begeleiding in te zetten op studenten die wellicht toch een andere richting op gaan.”

Belangrijke voorwaarden

Waarom werkt de samenwerking tussen de OSR en de gemeente Rotterdam zo goed? Kruit: “De gemeente heeft een politieke opdracht om samen met het onderwijs het lerarentekort tegen te gaan; ze hebben daar ook de middelen voor vrij gemaakt. Met een financiële impuls komen er meer opleidingsplaatsen. Wij hebben de infrastructuur en de kennis. Voor de betrokkenheid is het belangrijk dat zij geld bijdragen. En zoals Fatima zei, heeft de gemeente de andere besturen gesproken en mensen bij ons aan tafel gekregen.

Aan de andere kant kunnen wij de ambtenaren weer voeden met kennis: wat gebeurt er al, wat moet er nog gebeuren, wat is er mogelijk? Dat hebben zij nodig om de richting van het beleid te bepalen en richting OCW op te trekken.”

Belcaïd ziet ook dat de samenwerking beide partijen veel oplevert. “Wij zijn er voor alle mensen in de stad, dus ook voor alle leerlingen. Scholen zitten vaak in een concurrentiepositie met elkaar, terwijl ze tegen dezelfde problemen oplopen die ze niet alleen kunnen oplossen. Er zijn gemeenschappelijke belangen. In het licht van het lerarentekort is het mooi dat nu al zoveel onderwijsstichtingen samenwerken binnen de OSR. We zijn een grote gemeente, we kunnen dingen in gang zetten en faciliteren. Het is fijn dat we dankzij onze samenwerking goed weten wat er speelt.”

Gert Kruit

Gemeente Rotterdam

www.platformsamenopleiden.nl

Het Platform Samen Opleiden & Professionaliseren is een initiatief van de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad en de lerarenopleidingen